

Gure hizkuntzaren arazoa luze-zabala da. Ta arazo hontan ez da txikiena kulturaren eta euskeraren ezkontzak sortzen duena. Kultura behar dugu, ez da dudarik. Baina euskerak eskeintzen ote digu, gaurkoz, itzul-molderik kultura hori, osorik, greganatzeko? Galde honi erantzun jator bat emateko, lan gaitza egin behar da. Esan genezake euskera kultura-bidean abiaturik dugula.

Azigabeko hizkuntza bat eta kultura har-emanetan jartzeak sortzen dituan arazoak, ez dira gureak soilik. Vietnamdarrak prolema berarekin dabilta. Interesgarri diranez, vietnamdarren ahaleginak aditzera ematea pentsatu dugu.

VIETNAMDARRAK ETA BEREN HIZKUNTZA

«Ameriketako Lehendakari Johnson eta bere laguntzaileak, Vietnamen eraso indargotzeko, gerra-kontseilu bat Honolulu (otsaila 1966) ospatzen ari ziran artean, Pham Van Dong-ek, gure lehen ministroak, irakaskintza, kultura, arte eta prentsako ordezkariekin bilera bat izan zuen. Bilkura honek batzaldi asko erre zituan vietnamdar hizkuntzaren garbitasuna nola babestu aztertzen».

Hitz hauek, berriki, Hanoin, frantzesez argitaratutako liburuxka (1), batetik hartuak, ez digute xinglekeria bat adierazi nahi, Pham Van Dong aingeru bezela azalduaz eta Johnson martetar bat bezela. Hitz hauek erakusten digutena da, gerratean ere, eta ez guda irabaztearren baka-rik, Vietnamdarrek ez diotela beren nazio-baliogoak sakontzeari utzi. Beste adibide askoetarik ere ondorio beretara etor gindezke, musikologian, arkeologian, eta zientzia-bilakuntzetan egin dutena ezagutzearekin.

Nord-Vietnamgo jakintsuek eta irakasleek atera-berri duten liburu honi ez zaizkio betiko politika-topiko ezagunak falta, noski. Baina inte-

---

(1) *Le Vietnamien et l'enseignement supérieur en vietnamien dans la R.D.V.N.* Atzerrietako hizkuntzetan argitalpena, Hanoi, 1968.

resgarri zaigu liburu hau, bere estudio nagusienetan, beren hizkuntza-azterketei esker egileek erakusten digutelako ba dagoela abertzaletasun ideki batez mintzatzerik: «vietnamtasunaren» gakoa eta honen aldakizunak, historia zear, asiatar zibilizazioekin —Txinoekin— hartuemanetan eta europear zibilizazioekin ere —frantzesekin—; bertako hizkuntzara itzulitako gaurko zientzia-konzetuen eta herri-kulturaren artean (eta baitipat kultura hau baserritarra da) gorde behar diran hartuemanen estudioak, kontuan eukiaz kultura horrek, ahal ditoken neurrian, pentsamendu berriaren moduak adierazi beharko dituela, eta, era berean, txoke gogorrik gabe bereganatu beharko modu hoiek.

Idazkera, asko errezten dala «quoc ngu»-n emanaz, alegia, vietnamdar hizkuntza erromar idazkerara itzuliaz, esaten digute autoreek. Arretaz diote hizkuntza dala nazioaren oinarria: oinarri «negatiboa» politikazko, kulturazko eta gainontzeko kolonizazioetatik gerizatzeke, eta oinarri «positiboa», tokiko baliogoa aberasten lagunduz. Orobat, hizkuntza hau pentsamenduaren tresna da, eta, honi dagokionez, liburuan presentaturiko zenbait oharkuntzek nazio-arteko ikasien biltzar nagusi batzuetan sakontzea mereziko lukete. Esaterako, bereziki, Europako pentsaera marxista, Sartaldean XIX-gn. mendean sortua, ez da pentsaera-estruktura propioaren jabe dan vietnamdar-pentsamoldean itzulia izan, baizik hartua, jaso. Pentsamolde hau atzerriaren (txinoak, mongolak, etc.) kontrako eta izadiaren (uholdeak, ur-langak) kontrako burrukan, bi mila urte gutxienik ibilitakoaren ondorioa da.

Ez goaz orain liburuko artikulu guzien laburpenik ematera. Baina adierazgarri dira estudio hoiek, ikusteko nolako sarrera ematen dioten vietnamdar-hizkuntzari funtsezko jakintzetan, nola eratzen dituzten sendagintza-terminu berriak, Hanoi-ko politeknika-eskolan nola eman ohi duten irakaskintza, tokiko hizkuntzan nola zientziatzko izen-saila antolatzan duten.

Hizkuntzalaritzari buruzko Europako eztabaidetarako vietnamdarren aurkikundeak dakarkiten inportantzia dakianari, berri hauek irakurtzeak esperantza bat sorrerazten dio, edo beste zenbait ikasketen argitalpena egingo dala, edo Hanoi-ko ta Europako intelektualak bilduko dirala. Nord-Vietnamdarrek opa dituzten jakintzarekiko trukapen hauen elkarrizketarako Paris arduratu dedila ez al da posible? Bestalde, soziologo frantzes batzuk R. D. V-ra joatea ez al dago pentsatzerik? Ikustera joango lirake, esate baterako, hizkuntzari ta kulturari buruzko alkar-bizitze hori nola gertatzen dan, nazio bat beraren barruan «viet» izanik gehientsuenak, eta gutxienak mendietakoak. Hanoi argitaratu dan liburu hau era hontarako elkarrizketarako dei bat da.»

(LE MONDE DES LIVRES 7470 VI)